

PŘIZNANÉ UZPŮSOBENÍ PODMÍNEK PRO KONÁNÍ MATURITNÍ ZKOUŠKY

**Asistence a tlumočení žákům s přiznaným uzpůsobením podmínek pro
konání MZ**

Úvod

Studijní text podrobně rozpracovává dva typy uzpůsobení podmínek v rámci maturitní zkoušky pro žáky s přiznaným uzpůsobením podmínek pro konání maturitní zkoušky (MZ), a to **asistenci** a **tlumočení**. Objasňuje základní pojmy, charakter a podmínky asistence a tlumočení.

V rámci tohoto modulu se seznámíte s koncepcí asistence a tlumočení do/z českého znakového jazyka a dalších komunikačních systémů žákům s PUP MZ v průběhu maturitní zkoušky. Kromě výše uvedeného jsou zde uvedena obecná pravidla asistence a tlumočení i konkrétní pravidla pro asistenty plnící různé asistentské funkce.

Text byl vytvořen s využitím materiálu Joint Council for Qualifications.

I. ASISTENCE SPECIÁLNĚPEDAGOGICKÁ

Asistence speciálněpedagogická je přiznána žákům s PUP MZ, kteří v důsledku svého postižení nemohou ani s využitím kompenzačních pomůcek samostatně vykonat maturitní zkoušku nebo některou její část.

1. Asistent – 1. část

Úlohou asistenta je pomoci žákovi minimalizovat vnější překážky a důsledky postižení při zkouškové situaci. Jedná se např. o pomoc s orientací a mobilitou v budově školy, s polohováním žáka, s přípravou a obsluhou pomůcek, se zápisem odpovědí do záznamového archu, (testového sešitu nebo se zápisem odpovědí jinou formou), se čtením textu apod.

Asistentem se pro účely maturitní zkoušky rozumí osoba, která poskytuje asistenci konkrétnímu žákovi průběžně během školního roku (stálý asistent pedagoga; osobní asistent), nebo jiná osoba jednorázově pověřená touto funkcí právě za účelem asistence u maturitní zkoušky.

Asistentem může být pouze zletilá osoba, která je schopná asistovat konkrétnímu žákovi v souladu s jeho vzdělávacími potřebami a splňuje požadavky na asistenty.

Asistent je žákovi povolen zejména na základě dosavadního způsobu výuky, na který je žák zvyklý a který plně vyhovuje jeho vzdělávacím potřebám. Některé funkce asistenta mohl až dosud vykonávat učitel při vyučování (předčítání zadání, udržování žákovy pozornosti apod.), a žák tedy neměl k sobě přiděleného stálého asistenta, ačkoli asistenci v širším slova smyslu ke své práci potřeboval; i takovýto žák má na základě posudku školského poradenského zařízení na asistenci nárok.

V případě, že asistent není zaměstnancem školy, uzavře s ním ředitel školy pracovněprávní vztah pro výkon asistence v rámci maturitní zkoušky (včetně vyzkoušení asistence před MZ).

Asistent v žádném případě nezasahuje do řešení úloh. Nekomentuje případné žákovy chyby – ani slovně, ani jiným způsobem nenaznačuje řešení.

Funkce asistenta včetně upřesnění jeho konkrétní činnosti jsou uvedeny v posudku školského poradenského zařízení.

1. Asistent – 2. část

Přidělení asistenta konkrétním žákům je **v kompetenci ředitele** školy. Ředitel se rozhoduje na základě posudku školského poradenského zařízení, konzultací s učiteli o dosavadním způsobu výuky žáka, žákem samotným (nebo jeho zákonnými zástupci) a dalšími zainteresovanými osobami. Ředitel při výběru asistenta preferuje osobu, na kterou je žák zvyklý, která má zkušenosti s konkrétním žákem a je schopna s žákem účelně komunikovat (rozumí žakově mluvě apod.), před osobou žákovi dosud neznámou. Asistentem žáka může být i jeho rodinný příslušník.

Asistent je ředitelem školy nebo jím pověřenou osobou **seznámen s pravidly asistence** v rámci maturitní zkoušky¹ **a písemně se zaváže k jejich dodržování.**

Ředitel zajistí vzájemné seznámení žáka a asistenta a vyzkoušení asistence v rozsahu 1–4 hodin v měsíčním předstihu před maturitní zkouškou.

V případech, kdy zdravotní postižení nebo zdravotní znevýhodnění trvá kratší dobu než jeden rok nebo nastane v době od odevzdání přihlášky do termínu konání maturitní zkoušky, zajistí ředitel vzájemné seznámení žáka a asistenta a vyzkoušení asistence **v minimálně týdenním předstihu před maturitní zkouškou.**

O seznámení s pravidly asistence a o uskutečnění výše zmíněného setkání včetně vyzkoušení způsobu asistence je veden písemný záznam.

Na činnost asistenta v průběhu maturitní zkoušky dohlíží zadavatel.

Zadavatel je mj. oprávněn vykázat z učebny osobu zajišťující asistenci žákům s PUP MZ, a to v případě, že vážně nebo opakovaně porušila podmínky stanovené prováděcím právním předpisem nebo jiným způsobem narušila průběh zkoušek.

¹ Pravidla asistence v rámci maturitní zkoušky jsou stanovena Centrem a skládají se z obecných pravidel pro všechny asistenty žáků s PUP MZ a specifických pravidel pro výkon příslušné asistentenské funkce, kterou asistent v průběhu maturitní zkoušky plní – viz dále.

2. Obecná pravidla pro asistenty – 1. část

Obecná pravidla jsou závazná pro všechny asistenty žáků s PUP MZ v průběhu konání maturitní zkoušky (MZ) **vyjma asistentů technických.**

Asistent

- odpovědně plní v průběhu maturitní zkoušky své povinnosti vyplývající ze závazku ke svému zaměstnavateli, tj. řediteli školy;
- dává přednost profesionální odpovědnosti před svými soukromými zájmy;
- dodržuje další pravidla (stanovená Centrem) vyplývající z funkce/funkcí, kterou/které během MZ plní;
- dbá na bezpečnost žáka v průběhu MZ;
- respektuje lidskou důstojnost a osobnost žáka a jeho právo činit vlastní rozhodnutí;
- při své práci uplatňuje individuální přístup k žákovi, respektuje jeho vzdělávací potřeby, osobnostní a charakterové vlastnosti včetně případných zvláštností v chování;
- vede žáka k vědomí vlastní odpovědnosti za výsledek MZ;
- komunikuje s žákem klidným, pozitivním a nedirektivním způsobem;
- volí takový způsob komunikace, který odpovídá komunikačním potřebám žáka;
- oslovuje žáka podle běžných konvencí;
- nesmí žákovi poskytnout jakoukoliv výhodu nad rámec povinností a kompetencí svěřených mu v rámci asistentské služby;
- má povinnost dodržovat pravidla bezpečné realizace MZ, tzn., že:
 - neprovádí za žáka úkony, které jsou testovány;
 - **žádným** způsobem nenapovídá, nenaznačuje odpověď nebo návrh řešení ani nekomentuje případné žákovy chyby (např. zdůrazňováním nebo opakováním slova či věty, ukázáním na správnou odpověď, pohledem);
 - neurčuje, kterou úlohou má žák pokračovat, ani kdy má na tu kterou úlohu přejít;
- se řídí pokyny k asistenci konkrétnímu žákovi uvedenými v posudku školského poradenského zařízení (pokud jsou zde uvedeny);
- si je vědom, že porušení pravidel bezpečné realizace MZ může vést k ukončení asistence (vykázání asistenta z učebny) nebo k předčasnému ukončení zkoušky žáka;
- nemá povinnost nahlásit podvodné jednání žáka zadavateli nebo členovi zkušební komise.

2. Obecná pravidla pro asistenty – 2. část

Asistent

- v případě potřeby asistuje žákovi i během jeho individuální přestávky v rámci MZ;
- před začátkem individuální přestávky žáka v průběhu MZ odevzdá rozdělanou práci žáka zadavateli;

- musí odejít ze zkušební učebny, jakmile žák/žáci využívající asistenci ukončí zkoušku nebo když ho o to žák² v průběhu zkoušky požádá (např. když shledá, že asistenta nebude více potřebovat);
- pomáhá řešit mimořádné situace (např. náhlé zdravotní komplikace vyplývající ze zdravotního postižení žáka, technické problémy s kompenzačními pomůckami).

Asistent může

- plnit několik asistenčních funkcí zároveň (může např. plnit funkci zapisovatele a zároveň předčítatele – viz dále); **jeden žák má k sobě nejvýše jednoho asistenta**;
- asistovat více žákům zároveň, pokud to umožňuje povaha asistence vyplývající z funkce/funkcí, kterou/které zastává;
- požádat žáka o zopakování instrukcí, kterým nerozuměl.

3. Funkce asistentů

 Asistent může vykonávat jednu nebo více funkcí podle následujícího vymezení:

- *Praktický asistent*
- *Asistent-zapisovatel*
- *Asistent-předčítatel*
- *Motivující asistent*
- *Asistent-modifikátor*

3.1 Praktický asistent

Pomoc praktického asistenta je nutná v těch případech, kdy má žákovo zdravotní postižení závažný nepříznivý dopad na samostatné vykonávání určitých praktických úkonů, které jsou potřebné v průběhu maturitní zkoušky. Praktický asistent asistuje jak při činnostech přímo se týkajících vlastního konání maturitní zkoušky (asistence při práci se zkušební dokumentací apod.), tak při ostatních praktických úkonech (např. polohování žáka nebo pomoc při sebeobsluze žáka během individuálních přestávek).

Pomoc praktického asistenta je obvykle určena žákům:

- s tělesným postižením (např. s DMO, s narušenou koordinací pohybů, třesem obou rukou, motorickou neobratností);
- se zrakovým postižením (např. žákům nevidomým);
- s těžkou formou dyspraxie;
- s poruchami autistického spektra;
- se souběžným postižením více vadami.

Praktický asistent zpravidla:

- asistuje při orientaci žáka ve zkušební dokumentaci (orientace ve struktuře materiálu, vysvětlení způsobu zápisu odpovědí atd.);

² Pokud asistent asistuje více žákům najednou, odchází po ukončení zkoušky posledního z nich (případně v průběhu zkoušky na pokyn posledního z nich).

- pomáhá žákovi v oblasti jemné i hrubé motoriky (grafomotorika, manipulace s drobnými předměty, otáčení stránek testového sešitu, koordinace pohybů, celkové držení těla, polohování);
- pomáhá s přípravou a obsluhou psacích potřeb, běžných pomůcek a kompenzačních pomůcek (např. přidržování pravítka, nalistování příslušného hesla ve slovníku, obsluha optických pomůcek apod.);
- pomáhá s časovou orientací (v případě potřeby seznamuje žáka s časovým harmonogramem jednotlivých částí zkoušky, podílí se na vizualizaci denního harmonogramu pro žáky s poruchami autistického spektra³ a seznamuje žáka s případnými změnami);
- pomáhá s prostorovou orientací a mobilitou (podílí se na optimálním prostorovém uspořádání pracovního místa včetně jeho vizualizace, na uspořádání kompenzačních a jiných pomůcek, pomáhá s příchodem do učebny, nalezením příslušného místa v lavici, doprovází žáka při opuštění učebny apod.).

Praktický asistent nepředčítá text, nezapisuje žákovy odpovědi ani nevysvětluje obsah úloh. V případě asistování žákům se sluchovým postižením může komunikovat v českém znakovém jazyce nebo v některém z dalších komunikačních systémů.

3.2 Asistent-zapisovatel – 1. část

Přítomnost asistenta-zapisovatele je nutná v případech, kdy žák v důsledku zdravotního postižení nemůže psát (nebo píše s velkými obtížemi). Asistent-zapisovatel zapisuje dle instrukcí žáka a řídí se při tom závaznými pravidly pro zapisování (viz níže).

Upozornění: Zápis písemné práce prostřednictvím asistenta-zapisovatele je spojen s mnoha obtížemi (např. obtíže pro žáka s diktováním toku myšlenek a současným zachováním struktury textu, žák nemá bezprostřední kontrolu nad zapsaným textem, přítomnost druhé osoby může na žáka působit rušivě). **Proto doporučujeme využít služeb asistenta-zapisovatele pro zápis písemné práce pouze v nejnutnějších případech.**

Pomoc asistenta-zapisovatele je obvykle určena žákům:

- s postižením horních končetin, kteří nemohou psát rukou ani jiným, náhradním způsobem (např. na PC);
- se zrakovým postižením, jejichž písemný projev je nečitelný, příliš pomalý či jinak problematický a kteří zároveň neovládají zápis v Braillově písmu nebo zápis s využitím kompenzačních pomůcek (např. stojánková lupa, PC);
- s těžkou formou dyspraxie, kteří zároveň nemohou psát s využitím kompenzačních pomůcek (např. z důvodu nedostatečného osvojení psaní na klávesnici PC).

³ Denní harmonogram poskytuje žákovi přesnou informaci, v jaké etapě dne se nachází, kolik úloh již splnil, kdy přesně zadaná činnost skončí, jaká činnost následuje apod. Denní harmonogram umožňuje žákovi orientovat se v programu dne a připravit se na všechny jeho etapy nebo případné změny.

Pravidla pro zapisování a komunikaci mezi zapisovatelem a žákem:

Než začne asistent-zapisovatel zapisovat řešení, nadepíše do záhlaví 1. stránky: „Zápis proveden prostřednictvím asistenta-zapisovatele“.

Asistent-zapisovatel:

- píše přiměřenou rychlostí, která je adekvátní rychlosti žákova diktování;
- zapisuje čitelně;
- může psát na PC, pokud to umožňují technické podmínky školy;
- zapisuje odpovědi podle instrukcí žáka (zaškrtnutí zvolené alternativy, diktovaný text, zapisování do diagramů, tabulek, grafů apod.);
- zapisuje text přesně tak, jak je žákem diktován; neopravuje tedy případné chybné výrazy, slovní spojení, větnou stavbu apod.;
- může zaznamenat opravu v textu, pokud žák chybu sám najde a opraví se;
- musí ovládat pravidla pro psaní textu v daném jazyce (zápis specifických znaků, znamének apod.);
- na požádání opětovně přečte, co již bylo zaznamenáno, a to naprosto přesně, bez jakýchkoliv komentářů, způsobem, který v aktuální situaci žákovi vyhovuje (foneticky, hláskováním);
- nesmí psát v okamžiku, kdy žák využívá individuální přestávku.

3.2 Asistent-zapisovatel – 2. část

Žák diktuje způsobem, na němž se s asistentem dohodnou (korektní výslovností v daném jazyce či hláskováním).

Při diktování v češtině i cizím jazyce musí žák specifikovat (např. hláskováním) zápis těch slov, která by odlišným zápisem mohla změnit význam sdělení a ztížit tak porozumění textu (např. slova, která mají podobnou nebo identickou výslovnost, ale odlišný způsob zápisu: real x reel; bad x bat).

Asistent-zapisovatel může na požádání žáka vyhledávat slova v Pravidlech českého pravopisu či ve slovníku (jsou-li u zkoušky povoleny).

Asistent-zapisovatel disponuje dovednostmi v daném jazyce minimálně na úrovni maturitní zkoušky. Tzn. že asistent např. nemůže zapisovat text v anglickém jazyce, pokud sám nemá z tohoto jazyka maturitní zkoušku nebo certifikovanou zkoušku srovnatelné či vyšší úrovně.⁴

Úprava kritérií hodnocení písemné práce žáků využívajících služeb asistenta-zapisovatele spočívá v tom, že pravopis není hodnocen.

Pokud asistent-zapisovatel **píše** v průběhu maturitní zkoušky **na počítači**, řídí se následujícími pravidly:

Asistent-zapisovatel:

- používá počítač způsobem obvyklým a nesmí ho zneužít k podvodnému jednání;
- v průběhu zkoušky ihned nahlásí jakoukoli poruchu počítače zadavateli;
- musí být připraven provést zápis jiným, náhradním způsobem v případě poruchy počítače;
- nesmí při práci na počítači během maturitní zkoušky využívat:

⁴ O případné výjimce rozhodne ředitel školy.

- software, který je schopen předvídat a nabízet text nebo umožňuje automatickou kontrolu textu (např. kontroluje pravopis, dělení slov), přístup k dalším interním knihovnám (např. k Tezauru) a aplikacím (kalkulačce, tabulkovému procesoru) nebo ke grafickým balíčkům, pokud není v podmínkách zkoušky stanoveno jinak;
- přístup na internet, intranet nebo přístup k dalším komunikačním prostředkům;
- jakákoli data uložená v počítači, v přenosné paměti apod.;
- může zadavatele požádat o opětovný pracovní výtisk celé práce žáka v rámci časového limitu vymezeného na danou zkoušku;
- překontroluje s žákem finální výtisk práce a odevzdá jej zadavateli. Společně s žákem a zadavatelem se pak přesvědčí o úplnosti a čitelnosti výtisku a současně vyloučí záměnu s prací jiného žáka.

3.3 Asistent-předčítatel

Asistent-předčítatel je nutný v případech, kdy postižení neumožňuje žákovi (nebo umožňuje pouze s velkými obtížemi) číst psaný text a žák nemá možnost použít PC s hlasovým výstupem. Asistent-předčítatel je osoba, která předčítá text podle instrukcí žáka a řídí se při tom závaznými pravidly pro předčítání.

Pomoc asistenta-předčítatele je výhradně určena žákům:

- se zrakovým postižením (např. žákům, kteří mají obtíže se čtením textu zvětšeného na 26 b., i když je tento ještě dále zvětšen za pomoci optických nebo elektronických pomůcek).

Asistent-předčítatel není určen žákům, jejichž obtíže ve čtení jsou způsobeny tím, že ČJ není jejich mateřským jazykem.

Pravidla pro předčítání a další komunikaci mezi předčítatelem a žákem:

Asistent-předčítatel:

- čte na základě žádosti žáka celý text (instrukce pro řešení úloh, vlastní úlohy včetně výchozích textů i alternativy odpovědí), určitou část textu nebo jen některá slova;
- čte naprosto přesně a srozumitelně, přiměřenou rychlostí;
- na požádání žáka opětovně přečte pasáž textu;
- na požádání žáka opětovně přečte zápis žáka, a to naprosto přesně, bez jakýchkoliv komentářů;
- nesmí dovysvětlovat nebo objasňovat instrukce a otázky;
- nesmí žákovi radit, které otázky řešit, kdy přejít na další otázku atp.;
- popisuje grafy, diagramy a tabulky, musí však sdělovat pouze ty informace, které jsou přístupné žákům bez zrakového postižení.

Asistent-předčítatel disponuje dovednostmi v daném jazyce minimálně na úrovni maturitní zkoušky. Tzn. že asistent např. nemůže číst text v anglickém jazyce, pokud sám nemá z tohoto jazyka maturitní zkoušku nebo certifikovanou zkoušku srovnatelné či vyšší úrovně.⁵

Asistent-předčítatel čte slova nebo celé věty foneticky, na požádání žáka pak hláskováním. Žák může mít zároveň nad čteným textem zrakovou kontrolu – úsek, který poslouchá, může sledovat zrakem ve své zkušební dokumentaci (testovém sešitě, zadání písemné práce a záznamovém archu nebo v pracovním listě).

⁵ O případné výjimce rozhodne ředitel školy.

3. 4 Motivující asistent

Je přítomen v případech, kdy porucha nebo postižení způsobuje žákovi obtíže v oblasti koncentrace pozornosti a časové orientace, obtíže s dokončením započaté práce apod. Motivující asistent napomáhá udržet optimální pracovní chování žáka a jeho orientaci v čase; při výkonu asistenčních služeb se řídí závaznými pravidly pro motivaci.

Pomoc motivujícího asistenta je obvykle určena žákům:

- s poruchami autistického spektra;
- s poruchami pozornosti, s projevy hyperaktivity nebo hypoaktivity vyskytujícími se samostatně nebo v rámci určitého syndromu – např. ADD, ADHD;
- s obsesivně-kompulzivní poruchou, která vede k nadměrné kontrole vyplněných úkolů, zdržuje od postupu k dalším úlohám atd.;

případně žákům

- s dlouhodobou nemocí (např. žákům užívajícím farmaka, která tlumí psychické funkce).

Motivujícím asistentem by měla být osoba žákovi známá, např. jeho pedagog.

Motivující asistent napomáhá žákovi udržovat optimální pracovní chování (adekvátní míru pozornosti a koncentrace) tím, že jej:

- pobízí k činnosti žákovi srozumitelným způsobem – např. oslovením, dotykem ruky, očním kontaktem apod. tak, aby co nejméně rušil ostatní žáky;
- informuje o čase způsobem, na němž se se žákem předem (tj. před MZ) dohodli.

Motivující asistent:

- pomáhá žákovi s relaxací v rámci individuálních přestávek v průběhu MZ;
- aktivně řeší mimořádné situace (záchvat vzteku, nadměrná rozrušenost, zmatenost žáka apod.) např. tím, že s žákem v rámci individuální přestávky odejde z učebny a pokusí se o zvládnutí situace a návrat žáka k práci;
- na vzniklou mimořádnou situaci ihned upozorní zadavatele nebo členy zkušební komise.

3. 5 Asistent-modifikátor – 1. část

Asistent-modifikátor modifikuje/objasňuje jazykové prostředky, kterým žák nerozumí.

V rámci zkoušky z českého jazyka a literatury je oprávněn modifikovat pouze instrukce pro práci se zkušební dokumentací a zadání úloh (tzn. nemodifikuje ani neobjasňuje výchozí texty, znění úloh a alternativ).

V rámci zkoušek **z cizího jazyka** je oprávněn modifikovat pouze **pasáže v českém jazyce** (tzn. nemodifikuje ani neobjasňuje výchozí texty v cizím jazyce apod.).

U zkoušky z matematiky je oprávněn modifikovat text v rámci **celého testu**.

Žák, jemuž byl přidělen asistent-modifikátor, musí u MZ prokázat stejné vědomosti jako jeho intaktní spolužáci. Není tedy přípustné, aby modifikátor žákovi vysvětloval např. význam odborných termínů nebo jej jinak zvýhodňoval.

Funkce asistenta-modifikátora může být školským poradenským zařízením žákovi přiznána pouze v naprosto výjimečných případech. Asistent-modifikátor je nutný v případě, kdy narušená komunikační schopnost, porucha či postižení neumožňuje žákovi (nebo umožňuje pouze s velkými

obtížemi) porozumět významu textu (instrukcím pro práci se zkušební dokumentací a zadáním úloh). Úroveň jazykové podpory ze strany modifikátora tedy přesahuje podporu poskytovanou asistentem-předčítatelem. Asistent-modifikátor je osoba schopná modifikovat a zaváže se k dodržování pravidel pro asistenta-modifikátora.

Pomoc asistenta-modifikátora je obvykle určena žákům:

- se sluchovým postižením, kteří mají v důsledku ztráty sluchu omezené kompetence v českém jazyce, ale v komunikaci přitom nepreferují český znakový jazyk (mívají omezenou slovní zásobu, obtíže s porozuměním významu sdělení);
- s narušenou komunikační schopností – s těžkou formou dysfázie (mají obtíže s porozuměním významu sdělení);
- s poruchami autistického spektra (mají obtíže s porozuměním významu sdělení).

Výše zmínění žáci mají vzhledem ke svým vzdělávacím potřebám k dispozici formálně i obsahově upravenou zkušební dokumentaci a kompenzační pomůcky didaktického charakteru (slovník synonym, frazeologický slovník apod.). I přes tuto skutečnost mohou mít obtíže s porozuměním určitým pasážím v textu a právě v takovém případě je nutná podpora asistenta-modifikátora.

Asistentem-modifikátorem by měla být osoba žákovi známá, nejlépe osoba, která tuto funkci doposud plnila (pedagog žáka).

3.5 Asistent-modifikátor – 2. část

Asistent-modifikátor **na požádání** modifikuje text tak, aby mu žák porozuměl, tzn. že:

- vysvětluje slova a slovní spojení (s výjimkou odborných termínů daného předmětu);
- objasňuje obsah sdělení, aniž by žáka neoprávněně zvýhodnil;
- vysvětluje fráze, metafory, abstraktní pojmy, ironii, dvojsmysly, slovní hříčky atd.

Modifikace probíhá v českém jazyce a může být podpořena prvky z jiných komunikačních systémů založených na českém jazyce (např. znakové češtiny).⁶

Komunikační prostředky, jejichž volba reflektuje individuální speciální vzdělávací potřeby konkrétního žáka a dosavadní způsob modifikace textu ve vzdělávacím procesu, jsou následující:

- mluvené slovo (v případě, že žák umí odezírat, musí být splněny podmínky pro odezírání a modifikátor musí správně artikulovat);
- psané slovo;
- další komunikační systémy založené na českém jazyce, které žák ovládá.

⁶ Pojem „další komunikační systémy“ je definován v zákoně č. 155/1998 Sb., o komunikačních systémech neslyšících a hluchoslepých osob (v platném znění).

II. ASISTENCE TECHNICKÁ

Technický asistent zodpovídá za zajištění a funkčnost technických kompenzačních pomůcek žáka/žáků včetně všech potřebných komponentů a řeší v průběhu MZ případné problémy technického charakteru.

1. Technický asistent

Technickým asistentem se pro účely maturitní zkoušky rozumí pověřená zletilá osoba schopná provádět technickou asistenci žákovi/žákům.

Technický asistent není oprávněn současně plnit některou z funkcí speciálněpedagogické asistence.

Asistent je ředitelem školy nebo jím pověřenou osobou seznámen s pravidly technické asistence v rámci MZ a písemně se zaváže k jejich dodržování (viz příloha [Pravidla pro technické asistenty](#)).

Technický asistent není uveden jako asistent žáka v posudku školského poradenského zařízení, ale je ustanoven ředitelem školy tehdy, pokud alespoň jeden žák bude v průběhu maturitní zkoušky používat technicky složitější kompenzační pomůcku (např. PC).

Technický asistent není přidělen konkrétnímu žákovi/žákům; je přidělen na učebnu/učebny, ve které/kterých vykonávají maturitní zkoušku žáci používající technické kompenzační pomůcky.

Technický asistent může asistovat více žákům zároveň.

V případě, že technický asistent není zaměstnancem školy, uzavře s ním ředitel školy pracovněprávní vztah pro výkon technické asistence v rámci maturitní zkoušky.

Ředitel zajistí vzájemné seznámení žáka/žáků a technického asistenta v takovém předstihu, aby si žák mohl technickou pomůcku vyzkoušet 1–3 měsíce před maturitní zkouškou.

O seznámení s pravidly pro technického asistenta a o uskutečnění výše zmíněného setkání včetně vyzkoušení technických pomůcek je veden písemný záznam.

Na činnost technického asistenta v průběhu maturitní zkoušky dohlíží zadavatel.

Zadavatel je mj. oprávněn vykázat z učebny osobu zajišťující technickou asistenci žákům s PUP MZ, a to v případě, že vážně nebo opakovaně porušila podmínky stanovené prováděcím právním předpisem nebo jiným způsobem narušila průběh zkoušek.

2. Pravidla pro technické asistenty – 1. část

Technický asistent:

- zajistí technické kompenzační pomůcky ve vlastnictví školy včetně všech potřebných komponentů (např. speciální klávesnice, hmatový výstup, hlasový výstup, programy pro zvětšování textu, indukční smyčka) a připraví je k vyzkoušení žákem nejpozději 3 měsíce před začátkem maturitní zkoušky žáka;
- ke každému druhu technické pomůcky ve vlastnictví školy zajistí jednu záložní podle možností školy (týká se zejména PC);

- asistuje při vyzkoušení technických pomůcek žákem (první vyzkoušení proběhne 1–3 měsíce před začátkem MZ, druhé pak 1–14 kalendářních dnů před zkouškou, během které bude žák pomůcku/y používat; další vyzkoušení jsou možná po dohodě žáka a ředitele školy);
- je v průběhu zkoušky připraven pokusit se odstranit vzniklou závadu pomůcky nebo vyměnit jedno zařízení za druhé (záložní);
- má povinnost dodržovat pravidla bezpečné realizace maturitní zkoušky tím, že:
 - s nikým nekomunikuje o obsahu maturitní zkoušky (**žádným** způsobem nenapovídá, nenaznačuje odpověď nebo návrh řešení ani nekomentuje případné žákovy chyby);
 - neprovádí za žáka úkony, které jsou testovány;
- je si vědom, že porušení pravidel bezpečné realizace maturitní zkoušky může vést k ukončení technické asistence (vykázání technického asistenta z učebny) a k dalším sankcím ze strany ředitele školy;
- má povinnost nahlásit zadavateli nebo členovi zkušební komise zjištěnou skutečnost, že žák zneužívá jakoukoliv technickou pomůcku k podvodnému jednání;
- nemá povinnost nahlásit jiné formy podvodného jednání žáka nesouvisející přímo s používáním technických pomůcek.

2. Pravidla pro technické asistenty – 2. část

Při použití počítače jako kompenzační pomůcky dále zajistí, aby:

- počítač, na kterém žák⁷ píše, byl umístěn tak, aby ostatní žáci nemohli číst z jeho monitoru;
- ostatní žáci nebyli rušeni při své práci (např. hlasový výstup musí být veden do sluchátek);
- počítač byl vybaven prostředím pro zápis, v němž je žák zvyklý ve škole pracovat (Open Office, MS Office atd.);
- při zkoušce z cizího jazyka byla nastavena a označena klávesnice pro korektní zápis v daném jazyce;
- počítač byl zajištěn z hlediska bezpečnostních podmínek realizace maturitní zkoušky – tzn. že musí být
 - zablokován software (resp. funkce softwaru), který je schopen předvídat a nabízet text nebo umožňuje automatickou kontrolu textu (např. kontroluje pravopis, dělení slov);
 - zamezen přístup k dalším interním knihovnám (např. k Tezauru) a aplikacím (kalkulačce, tabulkovému procesoru) nebo ke grafickým balíčkům, pokud není v podmínkách zkoušky stanoveno jinak;
 - zamezen přístup na internet, intranet nebo přístup k dalším komunikačním prostředkům;
 - zamezen přístup k datům uloženým v počítači;
- z každého počítače bylo možno vytisknout práci žáka přímo v dané učebně (pokud není počítač žáka přímo propojen s tiskárnou v učebně, přenesení práce žáka na flash disk do počítače, který je na tiskárnu napojen; flash disk neopouští učebnu). V rámci časového limitu vymezeného na danou zkoušku vytiskne (i opětovně) pracovní verzi celé práce žáka. (Pracovní verzi žáka po vytištění sešije svorkou a jednotlivé listy očíslovuje. První stranu označí identifikačním kódem žáka⁸ a nadepíše „pracovní výtisk č. X“). V případě, že škola

⁷ Na základě posudku školského poradenského zařízení je přípustná rovněž možnost, že místo žáka píše na počítači asistent-zapisovatel, kterému žák diktuje. Asistent-zapisovatel se řídí pravidly pro asistenty a pravidly pro použití počítače.

⁸ Označení identifikačním kódem žáka se netýká přípravy na ústní zkoušku.

nedisponuje braillovou tiskárnou, pracovní verzi práce žáka netiskne, tiskne až finální verzi, kterou si žák předtím zkontroloval prostřednictvím hlasového nebo hmatového výstupu (případně prostřednictvím asistenta-zapisovatele).

Technický asistent odstraní po ukončení zkoušky posledního žáka v učebně ze všech počítačů a flash disků veškeré soubory obsahující práce žáků.

III. TLUMOČENÍ DO/Z ČESKÉHO ZNAKOVÉHO JAZYKA

 Dle zákona mají na tlumočení do/z českého znakového jazyka právo neslyšící a hluchoslepí žáci (tj. žáci, u nichž rozsah a charakter sluchového postižení neumožňuje plnohodnotnou komunikaci mluvenou řečí).⁹

Pro potřeby maturitní zkoušky jsou tito žáci, kteří v komunikaci preferují český znakový jazyk, zařazeni **do kategorie „Sluchové postižení“, skupina 3.**

1. Tlumočník – 1. část

Tlumočnickem se pro účely maturitní zkoušky rozumí osoba, která tlumočí konkrétnímu žákovi průběžně během školního roku, nebo jiná osoba jednorázově pověřená touto funkcí právě za účelem tlumočení u maturitní zkoušky.

Tlumočnickem může být pouze zletilá osoba schopná tlumočit do/z českého znakového jazyka.

Tlumočnick musí mít tlumočnické vzdělání; výhodou je tlumočnická praxe v předmětu, ze kterého žák koná MZ.

 Potřeba tlumočení v rámci maturitní zkoušky musí být výslovně uvedena v posudku poradenského zařízení a musí korespondovat s dosavadním způsobem výuky žáka, tzn. že žák je na komunikaci prostřednictvím českého znakového jazyka zvyklý.

Přidělení tlumočnicka konkrétním žákům je v kompetenci ředitele školy.

V případě, že tlumočnick není zaměstnancem školy, uzavře s ním ředitel školy pracovněprávní vztah pro výkon tlumočení v rámci maturitní zkoušky (včetně vyzkoušení tlumočení před zkouškou).

 Tlumočnick je ředitelem nebo jím pověřenou osobou seznámen s pravidly pro tlumočnický v rámci maturitní zkoušky¹⁰ a písemně se zaváže k jejich dodržování.¹¹

⁹ Pojmy „neslyšící“, „hluchoslepí“ a „další komunikační systémy“ jsou definovány v zákoně č. 155/1998 Sb., o komunikačních systémech neslyšících a hluchoslepých osob (v platném znění).

¹⁰ Pravidla pro tlumočnický v rámci maturitní zkoušky jsou stanovena CERMATem a obsahují obecná pravidla závazná pro všechny tlumočnický.

¹¹ Ředitel školy zajistí seznámení tlumočnicka, příslušných zadavatelů a členů zkušební komise s pravidly pro tlumočnický a s pravidly komunikace se sluchově postiženými žáky v rámci maturitní zkoušky.

1. Tlumočník – 2. část

Ředitel zajistí minimálně v měsíčním předstihu před maturitní zkouškou vzájemné seznámení žáka a tlumočnicka za účelem vyzkoušení funkčnosti tlumočení.

O seznámení s **pravidly pro tlumočníky** a o uskutečnění výše zmíněného setkání včetně vyzkoušení funkčnosti tlumočení je veden písemný záznam.

U povinných zkušebních předmětů společné části maturitní zkoušky neprobíhá tlumočení živě, ale součástí zkušební dokumentace je CD s nahrávkou digitálního záznamu překladu do českého znakového jazyka. V rámci zkoušky „český jazyk a literatura“ (český jazyk v úpravě pro neslyšící) jsou na CD tlumočeny pouze úvodní instrukce pro práci se zkušební dokumentací. V rámci zkoušky „cizí jazyk“ (anglický jazyk v úpravě pro neslyšící) jsou tlumočeny úvodní instrukce pro práci se zkušební dokumentací a zadání úloh, tedy pasáže, které jsou v tištěné formě zkušební dokumentace uvedeny v českém jazyce.

Ústní zkoušky jsou tlumočeny živě s výjimkou zkoušek z českého jazyka a z cizího jazyka, kdy je ústní zkouška realizována písemně.

U zkoušky z matematiky je součástí zkušební dokumentace CD s digitálním záznamem tlumočení celého testu.

V případě, že žák preferuje jiný komunikační systém, např. řídce používaný český znakový jazyk v taktilní formě, je přítomen tlumočník přímo v učebně a na vyžádání tlumočí následovně: v rámci zkoušky „český jazyk a literatura“ jsou tlumočeny pouze instrukce pro práci se zkušební dokumentací a zadání úloh. U zkoušek z cizích jazyků jsou tlumočeny pouze pasáže, které jsou v tištěné formě zkušební dokumentace uvedeny v českém jazyce, u zkoušky z matematiky je tlumočeno vše.

U zkoušek profilové části je doporučován stejný postup.

Tlumočník může tlumočit i skupině žáků.

V případě živého tlumočení doporučujeme, aby byl (pro možnost zpětné kontroly práce tlumočnicka) natáčen průběh celé zkoušky na videozáznam. Za pořízení záznamu zodpovídá ředitel školy.

2. Obecná pravidla pro tlumočníky – 1. část

Pravidla jsou závazná pro tlumočníky českého znakového jazyka v průběhu konání MZ.

Tlumočník:

- přijímá zásadně jen takové závazky, které odpovídají jeho dovednostem a přípravě;
- odpovědně plní v průběhu maturitní zkoušky své povinnosti vyplývající ze závazku ke svému zaměstnavateli, tj. řediteli školy;
- respektuje lidskou důstojnost a osobnost žáka a jeho právo činit vlastní rozhodnutí;
- dává přednost profesionální odpovědnosti před svými soukromými zájmy;
- nesmí žákovi poskytnout jakoukoliv výhodu nad rámec povinností a kompetencí svěřených mu v rámci tlumočnické služby;
- tlumočí veškerou komunikaci probíhající ve zkušební učebně;
- při tlumočení uplatňuje individuální přístup k žákovi, respektuje jeho jazyková a komunikační specifika;
- není aktivním účastníkem komunikace;

- následuje způsob komunikace preferovaný žákem (komunikační systém, rejstřík znakové zásoby, tempo, citové zabarvení atd.);
- má povinnost dodržovat pravidla bezpečné realizace MZ, tzn. že
 - jednoznačně převádí smysl sdělení z výchozího jazyka do jazyka cílového, nemění význam ani obsah sdělení, nic nepřidává ani neubírá;
 - respektuje pravidla pro překlad odborné terminologie (některé odborné termíny v českém jazyce nemají jednoznačný ekvivalent v českém znakovém jazyce, a tudíž se vyjadřují opisem – v tomto případě musí tlumočník zvolit takový způsob překladu, který nesdělí ani nenaznačí správnou odpověď: použije jiný opis, případně jiný způsob vyjádření (**použití prstové abecedy pouze ve výjimečných případech**));
 - **žádným** způsobem nenapovídá, nenaznačuje odpověď nebo návrh řešení ani nekomentuje případné žákovy chyby (např. zdůrazňováním nebo opakováním slova či věty, ukázáním na správnou odpověď, pohledem);
- je si vědom, že porušení pravidel bezpečné realizace MZ může vést k ukončení tlumočení (vykázání tlumočníka z učebny) nebo k předčasnému ukončení zkoušky žáka.

2. Obecná pravidla pro tlumočníky – 2. část

Tlumočník:

- nemá povinnost nahlásit podvodné jednání žáka zadavateli nebo členovi zkušební komise;
- je vázán mlčenlivostí, která se týká všeho, co se dozví během tlumočení MZ;
- musí odejít ze zkušební učebny, jakmile žák/žáci využívající tlumočnické služby ukončí zkoušku nebo když ho o to žák¹² v průběhu zkoušky požádá (např. když shledá, že tlumočníka nebude více potřebovat).

Tlumočník může:

- tlumočit více žákům, kteří používají stejný komunikační systém zároveň;
- požádat žáka o zopakování sdělení, kterému nerozuměl, případně opětovně přetlumočit pasáž, které žák nerozuměl.

Na činnost tlumočníka v průběhu maturitní zkoušky dohlíží zadavatel.

Zadavatel je mj. oprávněn vykázat tlumočníka z učebny, a to v případě, že vážně nebo opakovaně porušil podmínky stanovené prováděcím právním předpisem nebo jiným způsobem narušil průběh zkoušek.

¹² Pokud tlumočník tlumočí více žákům najednou, odchází po ukončení zkoušky posledního z nich (případně odchází v průběhu zkoušky na pokyn posledního z nich).

3. Shrnutí – 1. část

Asistentem nebo tlumočnickem může být pouze zletilá osoba, která je schopna žákovi asistovat na základě jeho vzdělávacích potřeb nebo tlumočit na základě jeho jazykových preferencí. Asistent je seznámen s pravidly asistence, tlumočnick s pravidly tlumočení v rámci maturitní zkoušky; oba se písemně zaváží k jejich dodržování.¹³

ASISTENCE SPECIÁLNĚPEDAGOGICKÁ

Podpora asistentů je přiznána žákům se zdravotním postižením nebo zdravotním znevýhodněním, kteří v důsledku svého postižení nemohou ani s využitím kompenzačních pomůcek samostatně vykonat maturitní zkoušku nebo některou její část. Úlohou asistenta je pomoci žákovi minimalizovat vnější překážky a důsledky postižení při zkouškové situaci.

Asistent může vykonávat jednu nebo více funkcí:

- . *Praktický asistent*
- . *Asistent-zapisovatel*
- . *Asistent-předčítatel*
- . *Motivující asistent*

Asistent **může za daných podmínek (stanovených Centrem) asistovat i více než jednomu žákovi.**

Přidělení asistenta je **v kompetenci ředitele** školy. Ředitel asistenta přiděluje na základě odborného posudku školského poradenského zařízení, konzultace s třídním učitelem, se žákem (nebo jeho zákonnými zástupci) a dalšími zainteresovanými osobami.

Ředitel zajistí vzájemné seznámení žáka a asistenta a vyzkoušení asistence v minimálně měsíčním předstihu před maturitní zkouškou. V případech, kdy zdravotní postižení nebo zdravotní znevýhodnění trvá kratší dobu než jeden rok nebo nastane v době od odevzdání přihlášky do termínu konání maturitní zkoušky, zajistí ředitel vzájemné seznámení žáka a asistenta a vyzkoušení asistence **v minimálně týdenním předstihu před maturitní zkouškou.**

3. Shrnutí – 2. část

ASISTENCE TECHNICKÁ

Technický asistent není oprávněn současně plnit některou z funkcí speciálněpedagogické asistence.

Technický asistent není uveden jako asistent žáka v posudku školského poradenského zařízení, ale **je ustanoven ředitelem školy** tehdy, pokud alespoň jeden žák bude v průběhu maturitní zkoušky používat technicky složitější kompenzační pomůcku.

¹³ Ředitel školy zajistí seznámení asistenta a tlumočnicka, příslušných zadavatelů a členů zkušební komise s pravidly asistence nebo tlumočení v rámci maturitní zkoušky (týká se zadavatelů a členů zkušební komise, kteří zadávají zkoušku žákům s PUP MZ využívajícím asistenční nebo tlumočnické služby).

Technický asistent není přidělen konkrétnímu žákovi/žákům; je přidělen na učebnu/učebny, ve kterých vykonávají maturitní zkoušku žáci používající technické kompenzační pomůcky. **Technický asistent může asistovat více žákům zároveň.**

Ředitel zajistí vzájemné seznámení žáka/žáků a technického asistenta v takovém předstihu, aby si žák mohl technickou pomůcku vyzkoušet 1–3 měsíce před maturitní zkouškou.

TLUMOČNÍK ČESKÉHO ZNAKOVÉHO JAZYKA

Právo na tlumočení do/z českého znakového jazyka mají neslyšící a hluchoslepí žáci (tj. žáci, u nichž rozsah a charakter sluchového postižení neumožňuje plnohodnotnou komunikaci mluvenou řečí).

Pro potřeby maturitní zkoušky jsou tito žáci, kteří v komunikaci preferují český znakový jazyk, zařazeni **do kategorie Sluchové postižení, skupina 3.**

Tlumočení do/z českého znakového jazyka probíhá buď ve formě digitálního záznamu na CD, které je součástí zkušební dokumentace, nebo živě.

Tlumočnick může tlumočit i více žákům zároveň.

Přidělení tlumočnicka konkrétním žákům je v kompetenci ředitele školy.

Ředitel zajistí minimálně v měsíčním předstihu před maturitní zkouškou vzájemné seznámení žáka a tlumočnicka za účelem zvolení vhodného komunikačního systému a vyzkoušení funkčnosti tlumočení.